Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Mercurea si Sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la a dou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului „Observatoriulu“ in Sibiiu.

Nr. 10. — Sibiiu, Sambata 2/14 Februariu. — **1880.**

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIIU

Romani'a.

Proiectu de lege pentru organisarea Dobrogei.

In siedinti'a Cameri dela 19 curente d. ministru de interne depuse la biuroulu Camerei urmatoriulu proiectu de lege pentru organisarea Dobrogei:

Cap. I.

Despre teritoriulu Dobrogei.

Art. 1. Teritoriulu de peste Dunare, inpreuna cu Delt'a Dunarii si cu insul'a Sierpiloru, anexatu Romaniei prin tractatulu de Berlin, sub denumirea de Dobrogea, este de-ocamdata inpartitu in doue judetie.

Art. 2. Aceste judetie se sub-inpartu in arondismente sau ocóle, si ocólele in comune urbane si rurale.

Cap. II.

Despre drepturile Dobrogeniloru.

Art. 3. Toti locuitorii din Dobrogea cari, in diu'a de 11 Aprile 1877, erau cetatieni otomani, devinu si sunt cetatieni romani.

Art. 4. O lege speciala va determiná, in timpulu oportunu, conditiunile cu cari ei voru potea esercitá drepturile loru politice si cumperá inmobile rurale in Romani'a propriu disa. O alta lege va statuá, in timpulu oportunu, despre representatiunea locuitoriloru Dobrogei in parlamentulu romanu.

Art. 5. Locuitorii din Dobrogea, deveniti cetatieni romani, sunt egali inaintea legii, se bucura de tóte drepturile cetatienesti si potu fi numiti in functiunile din acésta provincie, fàra osebire de origine si de religiune.

Art. 6. Locuitorii din Dobrogea se bucura de pe acum de drepturile cetatienesci coprinse in art. 5, 23, 25, 28 din Constitutiunea Romaniei. Gubernulu insa, prin decrete domnesci, date in urm'a incheiarii consiliului de ministri, póte suspendá, in totulu sau in parte si pe unu timpu determinatu, libertatea pressei si a intruniriloru.

Art. 7. Institutiunile representantive, judetiene si comunale, se introducu in Dobrogea, dupa esemplulu celoru din Romani'a, cu singurile deosebiri prevediute prin acésta lege.

Art. 8. Toti strainii aflatori pe teritoriulu Dobrogei se bucura de protectiunea data de lege persóneloru si averii loru. Gubernulu inse póte luá in contra strainiloru tulburatori mesurile cerute de interessulu ordinei publice.

Art. 9. Locuitorii din Dobrogea nu potu fi urmariti sau arestati de càtu in casurile prevediute de lege.

Ei nu potu fi sustrasi de la judecatorii ce le dà legea.

Art. 10. In Dobrogea nu se potu aplicá alte pedepse de càtu acele prevediute de legile Romaniei.

Art. 11. Proprietatea mulk si miri constatata prin acte formale (tabii) sau prin o posessiune de doue-dieci de ani, este garantata si transmissibila in conditiunile prevediute de legile otomane.

Dijm'a este oborita in Dobrogea pentru deapururea; ea se va inlocui prin o dare banésca anuala, care se va hotari prin anume lege.

O lege speciala va regulá inproprietarirea definitiva a locuitoriloru agricoli, cari nu possedu pamenturi mulk, miri sau stapanite de diece ani celu puçinu.

Art. 12. Numai locuitorii aflati in Dobrogea in diu'a de 11 Aprile 1877 si indreptatiti de legile otomane, romanii si acei indreptatiti, prin art. 7 din Constitutiunea Romaniei, potu cumperá inmobile rurale in Dobrogea.

Acésta stipulatiune nu inpedica legea ce se va face in privinti'a stabilirii de colonii agricole pe domeniile statului din Dobrogea.

Art. 13. Legile de espropriare, pentru causa de utilitate publica, sunt aplicabile si in Dobrogea.

Art. 14. Libertatea consciintiei este absoluta. Libertatea tuturoru culteloru este garantata, intru càtu inse celebrarea loru nu aduce o atingere ordinei publice sau buneloru moravuri.

Art. 15. Religiunea ortodoxa a resaritului este religiunea domnitóre si in Dobrogea. Acésta provincia face parte din eparchi'a Dunarei-de-josu.

Protoierei judetieloru si clerulu ortodoxu alu catedraleloru din Tulcea si Constanti'a sunt salariate de càtre Statu.

Clerulu dela celelalte biserici ortodoxe este platitu de càtre comune si comunitati dupa unu regulamentu de administratiune publica, ce se va promulgá prin decretu domnescu.

Art. 16. Personalulu si intretînerea principaleloru moschee musulmane din Tulcea, Constanti'a, Babadag, Macin, Medjidie, Hersiov'a, Isaccea si Sulin'a voru fi platite de càtre statu, dupa unu regulamentu de administratiune publica, promulgatu prin decretu domnescu.

Art. 17. Clerulu celorlalte confessiuni si bisericele si templele loru se voru intretinea de comunitatile coreligionare.

Nimenea nu va fi indatoratu a contribui la intretînerea unui cultu, la care nu apartîne.

Art. 18. Instructiunea in scólele platite de statu sau de comune se dà fàra plata.

Art. 19. Invetiamentulu este liberu, intru càtu inse esercitiulu seu nu ar atinge bunele moravuri sau ordinea publica.

Se voru infiintiá treptatu scóle primare in tóte comunele Dobrogei.

Este liberu deosebiteloru comunitati si particolariloru de a deschide scoli, sub controlulu ministrului instructiunei publice, cu conditiunea cà in fia-care din acestea, pe langa limb'a alésa de fondatori sau directori, invetiamentulu limbei romane se fia obligatoriu.

Art. 20. Se va infiintiá in orasiulu Babadagu unu seminaru musulmanu, cu menire de a formá capii moscheeloru si de a predá principiile legislatiunii religióse musulmane. Acésta scóla se va intretînea de statu.

Unu regulamentu de administratiune publica va regulá totu ce privesce invetiamentulu publicu in Dobrogea.

Art. 21. Actele Statului civilu sunt de atributiunea autoritatiloru civile.

Intocmirea acestoru acte va trebui se precéda in totudeauna benedictiunea religiósa, care pentru casatorii va fi obligatórie.

Unu regulamentu de administratiune publica va regulá inse esceptiunele si modificatiunele ce se potu introduce de acestu principiu in privinti'a musulmaniloru si a lipoveniloru.

Art. 22. Fia-care locuitoru din Dobrogea are dreptulu de a se adressá la autoritatile publice prin petitiuni subscrise de càtre una sau mai multe persóne, nepotendu inse petitioná de càtu in numele loru propriu.

Subscriitorii inse de petitiuni coprindiendu injurii in contra Statului romanu sau a autoritatiloru publice sunt passibili pentru acésta de penalitatile prevediute de legi.

Art. 23. Nici unu locuitoru din Dobrogea, devenitu cetatiénu romanu, nu póte, fàra autorisarea gubernului, intrá in serviciulu unui Statu strainu, fàra cá insusi prin acésta se isi pérda drepturile cetatienesci.

Cap. III.

Despre administratiunea Dobrogei.

Art. 24. Dobrogea este inpartita in doue judetie: Tulcea si Constanti'a.

Judetiulu Tulcea se compune din patru arondismente sau ocóle, si anume: Tulcea, Macinu, Babadagu si Sulin'a cu insul'a Sierpiloru.

Judetiulu Constanti'a are cinci arondismente sau ocóle, si anume: Constanti'a, Mangali'a, Harsiov'a, Medjidie si Silistra-Noua.

Art. 25. Fia-care judetiu se administrésa de unu prefectu, care are aceleasi atributiuni cá cei din Romani'a, propriu disa.

Fia-care arondismentu sau ocolu are in capulu seu unu administratoru.

Fia-care comuna urbana sau rurala are in capulu ei càte unu primaru asistatu de unu consiliu comunalu.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Femeiele.

De: Juliu Pederzani.

Traducere de J. G. Baritiu.

VI. Missiunea loru.

„Si o voru ferici tóte generatiunile pamentului.“
Cartea evangelistiloru.

Anticitatea au creatu din femeie o fiintia passiva. Orientele le inchide inca pàna in diu'a de astadi in camerele haremuriloru sale.

Civilisatiunea Europei, care este plina de spiritulu lui Christosu, a inaltiatu femei'a, bá potemu dice cà: „o a eliberatu.“ Dara au uitatu un'a, pre care nu o a facutu.

Spiritulu si legile secolului nostru inca n'au datu femeiei acea positiune in viéti'a sociala si acelu dreptu ce 'i compete pe deplinu si nelimitatu.

Femei'a de astadi este inca in referintiele sociali nelibera. Ea sufere inca subt legile si traditiunile secoliloru trecuti. Eu vediu inca in ânim'a Europei o sclavia a femeieloru, o sclavia sociala.

Viéti'a de astadi este prea ângusta pentru femeiele de spiritu, si ele au multu spiritu, pentru acelea ce possedu o ânim'a simtitóre si multa inteligenti'a; si ele au unu mare fondu de inteligentia, „fiindu cà consiliulu ce ilu dà ânim'a unei femei este totudeauna celu mai prudente.“

Femei'a trebue se sufere totu, si nu 'i este permisu a castigá nemica.

Frivolulu despotismu alu barbatiloru domnesce de secoli atàtu de absolutu asupra femeiei, cá si candu ea nu ar avea sufletu, consciintia si libertate morala.

Sufletului ei nu 'i este permisu se aiba dorintie, numai datorintie, si nu drepturi.

Barbatii voiescu se o admire, se o adorese, inse nu voiescu se o védia inteligenta.

Indata ce intr'o societate intra o femeie, tonulu conversatiunei se schimba. Se temu, cà femei'a ar poté fi mai spirituala cá barbatii.

Voi faceti din ele stele, care se luminese nóptea placeriloru vóstre.

Sperantiele ânimei unei femei sunt tiesute din radiele sórelui. O umbra le preface in nimica. Femei'a sufere tóte desabusarile care sunt atàtu de nedespartitu legate de viéti'a pamentésca. Ea simte tóte acele mii si mii de inpunseturi ale esistentiei, care ranescu cu multu mai simtitoru delicat'a si profund'a ânim'a a unei femei, cá pre aceea a barbatului.

Ea simte dorinti'a de a invetiá, de a invetiá multu, de a fi luminata si inaltiata cu spiritulu. Fiindu cà nimica nu este mai periculosu, cá facultatile inabusite si setea nestemperata a sciintiei.

In ea arde o flacara. Si ea trebue se stinga acésta parte, care este cea mai nobila a sufletului ei desolatu, si a purtá nedemn'a cenusia in sine, de si ea ar trai atàtu de bucurosu in flacara.

Ah, dorulu nestemperatu dupa o viétia mai inaltiata a sufletului ei, dupa idealulu morale alu omenimei apésa greu asupra tuturoru femeieloru.

Ea simte in sine unu pusthiu acoperitu cu galbenulu pravu alu banalitatii, cu neterminabilele óre ale unei esistentie minutióse atinse de amenintiatoriulu Sciroco*) alu solitudinei.

Femei'a de spiritu si ânim'a sufere desolatiuni nedescriptibile.

Ea voiesce se se emancipese. Radiele unei vietie etice cadu in umbrele mortii ei.

Me voru intrebá: D-ta voiesci emanciparea femeieloru? O emancipatiune, care pledésa si garantésa fiacarei fiintie de femeie o viétia libera si nemarginita cá si a barbatului?“

Nu. Acésta nu o voiescu niciodata. Din totu sufletulu meu sunt de acordu cu ideile Gutzkow*): „Ce me contrariésa este alteratiunea bariereloru intre familia si lume, departarea acelui farmecu, pre care secoli intregi l'au aflatu in misteriós'a si retras'a viétia a femeieloru. Punerea in discutiune marsiava a cestiuniloru de di aceloru mai particulare interesse ale femeieloru adeca: a vietiei de sentimentu si de secsu. Tempirea castei si neviolabilei amabilitati si gratia a femeiei, care se afla sufletesce inca in chipulu celei mai urite femei.“

Sunt de acordu cu aceste cugetari sublime si frumóse. Femei'a se remana departe de afacerile si libertatile barbatului.

Ceru numai cá templele sciintiei se se deschida liberu si pentru femeia. Voiescu cá femeiei se'i fia permisu: „A fi gat'a cu sine.“ In ângustulu cercu, care este destinatu naturei sale de femeia.“

Eternu li se dice femeieloru: „Voi sunteti fiintie neperfecte.“ Voiu totudeauna trebue se ve razemati si se ve inaltiati pe lànga forti'a barbatului. Copilele tinere sunt instruite cà: viéti'a loru este destinata pentru unu barbatu si cà chiamarea vietiei loru este de alu castigá, de a i placea. Barbatulu singur'a tienta a femeiei!?

Ce cuventu temerariu si despoticu!

Femei'a se placa si totudeauna se placa. Cum inse, candu intr'o di consociulu pe care si l'a alesu nu'i mai place, candu amorulu i se recomanda in figur'a unui altuia!

Candu intr'o di o voce interna si poternica i dice: „Acesta este, pentru elu esti creata!“

Ce potere, ce lege aveti a constrenge pe acésta sermana amagita a fugi de idolulu dorului ei si a remanea fidela neiubitului? Si ea ve respunde: „Legea mea este de a placea.“

*) Ventu ce vine din Afric'a. N. Trad.

*) Poetu si romantieru celebru alu Germaniloru. Autorulu dramei „Uriel Acost'a“, a romanului „Die Ritter vom Geiste“ etc etc. N. Trad.

Art. 26. Prefectulu si administratorii se numescu de Domnu, dupa propunerea ministrului de interne.

Prefectulu se afla sub ordinile nemijlocite ale ministrului de interne; elu este si representantulu celorulalti ministri si esecuta ordinele loru.

Art. 27. Prefectulu supraveghiadia mersulu tutuloru servicieloru publice din judetiulu seu, afara de tribunalele judecatoresci si de armata. Elu ingrijesce de drepturile, datoriele si interessele tutuloru locuitoriloru din judetiu, urmaresce si face a se urmari abusurile si calcarile de legi, si ia tóte mesurile pentru mantînerea ordinei publice.

Art. 28. Elu are poterea de a face regulamente esplicative, carora toti agentii administrativi, judetieni si comunali datorescu supunere.

Elu dà ordonantie in materia de ordine publica.

Art. 29. Prefectulu, in marginile legiloru are la dispositiunea sa poterea publica.

Cererea ce elu face pentru mantînerea ordinei publice, va fi inmediatu satisfacuta de comandantulu trupeloru aflate in judetiulu seu. Despre cererea sa incunosciintiésa inse si pe siefulu divisiei teritoriale.

Art. 30. Pefectulu este representantulu gubernului pe langa consiliulu judetianu; si in privinti'a acestuia, a comitetului si a consilieloru comunale, are aceleasi drepturi, care legea la dà prefectiloru din Romani'a.

Art. 31. Administratorii au, in arondismentele loru, aceeasi competentia, aceleasi atributiuni si aceleasi indatoriri pe cari le au sub-prefectii din restulu tierei.

Ei se afla sub ordinele directe ale prefectului, si au in arondismentulu loru, delegatiunea poteriloru acestuia si in limitele legei.

Art. 32. Primarii comuneloru urbane si rurale, aflate in circumscriptiunea loru, afara de primarii orasieloru de resiedintia a prefectureloru, se afla sub ordinele administratoriloru.

Acestia potu suspendá pe primari, inse acésta mesura trebue confirmata de prefectu.

Att. 33. Atributiunile si indatoririle functionariloru politiei sunt aceleasi cá in Romani'a.

Art. 34. Functionarii administrativi si politienesci, precum si primarii, sunt respundietori càtra siefulu loru, pentru vini comisse in esercitiulu functiunei.

Urmarirea loru inaintea justitiei nu se va potea face de parchetu, de càtu dupa prealabil'a incuviintiare a autoritatiei administrative superióre.

(Va urmá.)

Ajutórie imperatesci.

Cineva si-a luatu ostenél'a cá se compuna o lista de tóte ajutóriele acelea, pe care Mai. Sa imperatulu si regele afla de bine a le face preste anu si care se publica in „Wiener Zeitung"; cu alte cuvente, ajutóriele date in provinciile Cislaitaniei. In anulu 1879 sum'a subventiuniloru imperatesci au ajunsu la 472.180 fl. Acea suma se inparte dupa categorii asia: La cei nenorociti prin focu 29.430 fl.; la cei nenorociti prin ape, grândina, ruptura de nuori si la fortificatiuni contra apeloru 105.100 fl.; la pompieri 7980 fl.; pentru scóle 30.000 fl.; la seraci 29.320 fl.; la mai multe institute filantropice si de cultura 245.680 fl.

Ar meritá se se afle si sumele, pe care monarchulu nostru, august'a sa consorta si de trei ani incóce fiiulu Loru archiducele Rudolf le inparte preste anu in tierile corónei unguresci, adeca in Ungari'a, Transilvani'a, Croati'a cu Slavoni'a. La curtea imperiale se pórta comptabilitatea cea mai regulata atàtu asupra intrateloru si esiteloru din list'a civile votata in fiacare anu de càtra parlamente, càtu si separatu asupra veniturilor din averile private, cu care statulu nu are a face nimicu; se spune inse, cà numai o parte órecare din ajutóriele si milele ce face monarchulu si famili'a Sa, se publica prin Monitóre, éra cele mai multe remanu nepublicate, cà-ci nu are se scia stang'a ce face drépt'a, sau mai respicatu, cà nu trebue se afle tóta lumea despre nenumeratele pensiuni, burse si alte ajutórie càte se dau la multime de veduve si orfani, la studenti saraci, la familii scapatate fóra nici-o vina aloru, la persóne infrante de betranetie si morburi, de care tóte in 36 milióne de locuitori se afla cu sutele de mii, in càtu daca nu aru mai fi si alte familii ilustre, bogate si totuodata milóse, tóta list'a civile a monarchului de preste 8 milióne nici pe de parte nu ar fi de ajunsu spre a intinde ajutoriu la tóte familiile si persónele càte potu documentá cu acte autentice, cà intru adeveru ilu si merita. Unii voru a sci, cà partea cea mai mare a listei civile se duce mai multu numai in ajutórie de acelea.

Ea este debila si conformu doctrinei vóstre, condamnata a se rediemá in eternu.

Ea a aflatu unu razemu, si l'a alesu. De acestu razemu, de acestu spiritu superiore se léga ea cu tóte fortiele sale, bá ce este mai multu, urmandu unui destinu fatalu, ea piere inpreuna cu elu.

Moral'a vóstra va numi acésta femeia infidela si pierduta; si pe nedreptu. Aici aveti numai fructulu doctrineloru juridice ale secoliloru ruginiti.

Mai inainte de ce nu veti convinge pre femeia cà esista, in prim'a linie, pentru sine insasi, pentru D-dieulu ei si pentru sufletulu ei, si numai si póte numai dupa aceea pentru unu barbatu, cà si fàra ajutoriulu barbatului va potè duce o viétia lunga, pàna atuncea nu ve este permisu a condamná o femeia cocheta si se aruncati pétr'a asupra ei.

Voi o constrêngeti a fi cocheta, ceea ce ve prepara torture infernali.

Am vediutu barbati, si ce nu vede cineva in lume, cari si-au luatu viéti'a pentru o femeia.

Ei se tèrau intr'o di la piciórele ei dicendu-i: „Te adoru!" Ei au castigatu eleimosin'a unui zimbetu, unui zimbetu, care avea se le dica: „Tu'mi placi." Si acesti barbati erau fericiti.

In alta di ei au vediutu pe fruntea idolului loru, pe buzele, in ochii lui unu semnu, si acésta le dicea: „Ai incetatu de a'mi mai placea. Te detronesu!" Si ei au desperatu.

In memori'a mea pastresu imaginea acelui barbatu june si talentatu, care din unu amoru nebunu pentru o femeia fàra ânima, a fostu in stare se uite de juramentulu si de positiunea sa. Elu erá preotu. Elu instrainà vasele sacre, pentru cá, dupa promissiunea ei de Sirena se fuga cu dens'a de la barbatulu, dela copii si din patri'a sa. Dupa ce elu tradase totu, din amoru pentru ea, ilu primi cu acelu zimbetu rece alu despretiului, care'i dicea:

„Nu te am iubitu nici-odata." (Va urmá.)

Transilvani'a.

— Sibiiu 1/13 Februariu. Nu numai diariele mici, dara si cele mari o patu adesea, cà inbuldite de multimea sciriloru esterióre, le lipsesce spatiulu pentru sciri interne si locali. Totu asia o patimu si noi.

Una din urmarile cele mai funeste ale ernei crancene este, cà pe aici domina tare morbulu tifusu (langórea) si inca cu caracteru contagiosu. Pàna inainte cu 10 dile erau preste 80 individi bolnavi de tifus; astadi se vorbesce de 110. Medicii afla cà frigulu, fómea, locuintiele umede, neaerite, inputîte, au avutu acestu resultatu funestu, adeca mai scurtu: estrem'a saracia in classile inferiori. Fér'a selbatica numita diphteritis s'au aratatu érasi in unele comune, nicairi inse in asia mesura cá intr'o comuna secuiésca, unde omóra neincetatu.

In vecin'a comuna Salinele-Sibiiului (Vizakna) in 4 Februariu magiarii tînura unu Requiem (Parastasu) cu mare solemnitatate pentru càteva sute de morti cadiuti acolo in batali'a din 4 Februariu 1849 perduta contra celoru imperatesci. S'a decisu cá totu in acea comuna se li se puna si unu monumentu. Óre de miriadele romaniloru cadiuti pentru adeverat'a libertate si pentru regenerarea natiunei, isi mai aduce cineva aminte cá se le faca parastasu? ori cà amu ajunsu cá se ne fia frica a ne si mai rogá lui D-dieu pentru sufletele mortiloru si a le aprinde càte o luminarica de céra galbina in biserici?

Din comitatele vecine primimu sciri dese despre agitatiuni vii in cestiunile agrarie.

Noi sciamu cà acelea erá si pàna acum in permanentia de ani 32; se pare inse cà lucrarile comissiuniloru si nouele proiecte de lege discutate in B.-Pest'a, le dà nutrimentu nou. Ni se cere se continuamu discussiunea reinceputa in Nr. 5. Vomu continuá càtu mai curendu, asta-data inse cu pén'a deprinsa a unui advocatu de prim'a ordine.

— Sinodulu bisericei ev. luterane sasesci adunatu la Sibiiu in lun'a trecuta sub conducerea rev. sale dlui superintendente G. D. Teutsch, cunoscutu istoriografu, inca ar fi meritatu se'lu urmarimu ceva mai de aprópe. Lucrarile sale, a caroru discussiune a tînutu mai bine de doue septemani, potu se fia instructive si pentru alte societati religióse. Dupace poporulu sasescu a fostu resturnatu mai din tóte drepturile sale nationali vechi si de nespusa valóre, prin sistem'a dualistica, se vede si elu strimtoratu intre biserica si altariu, in familia si in scóla; dara inteligenti'a sa cea numerósa, luminata si zelósa, lupta cu o perseverantia estraordinaria; scólele sale in comparatiune cu cele unguresci sunt de modellu, au doue diarie politice cotidiane, unulu care ese de 4 ori, altele pedagogice literarie si amestecate vreo 7 si tóte acestea sunt sustînute de càtra elementulu germanu din acésta tiéra, unde numerulu seu de ambele confessiuni (evangelici si catholici) abia trece preste 200 de mii suflete. Confessiunea ev. luterana are 270 parochii, din care numai 9 sunt magiare. La scóle ambla tóta tenerimea de ambele sexe, in numeru preste 30 mii. Au cinci gimnasie de càte 8 classe, scóle reali cu 8 classe in Sibiiu, cu 4 in Brasiovu si in alte orasie, 5 seminarie!

Corespondentie particularie ale „Observatoriului".

— Naseudu finea lui Ianuariu 1880 n.

Suferintiele causate prin inundatiuni, unoru parti din Transilvani'a ,au indemnatu si pe inteligenti'a romana din Naseudu a dá mana de ajutoriu celoru nefericiti. Pentru cá ajutorarea se aiba resultatu mai inbucuratoriu, in o adunare convocata de d. vicariu Gr. Moisilu s'a alesu unu comitetu. Acesta a adressatu unu apelu càtra tóta inteligenti'a din acestu tienutu, precum si la tóte comunele. Acelu apelu am onóre a-lu tramete d-vóstre d. redactoru pentru a-lu publicá in colónele „Observ." Banii adunati se voru cuitá in publicitate si se voru tramite comitetului centrale din Sibiiu.

Profitu de acésta ocasiune, pentru a ve rogá totuodata, se-mi permiteti a face o mica reflessiune la o corespondentia publicata de aci in „Fam." si de acolo reprodusa si in „G. Tr.", prin care se descrie decursulu unui concertu cu colorile cele mai esagerate. Este prea frumosu si laudaveru, déca cineva din societate ia asupra'si a laudá in publicitate ori-ce ostenele, ori-ce merite si ori-ce resultate, fia acelea càtu de mici, pentru cà acésta pe multi i ambitionésa si le potentiédia zelulu si activitatea. Dara pre atàtu este de tristu candu acestea esu din cadrulu adeverului, si 'lu denaturédia, pentru-cà acestea mai multu contribuie la stricatiune. Nu este bine a se publicá lucruri ce cotradicu adeverului si combatu moralulu publicu. Prin descrieri atàtu de exagerate, precum sunt cele amintite, se face unu serviciu fórte reu, atàtu persónei respective càtu si instituteloru la care este institutore, respective instructiunei. Credu cà acestea observatiuni generale voru fi pentru astadata de ajunsu, dorindu cá acei ce si-ieu frumósa sarcina de a informá publiculu celu mare despre ori-ce lucruri, se nu-lu informese sinistru, se tiena mai mai mare contu de adeveru, pe care trebuie se-lu iubésca si se-lu stimedie mai pre susu de tóte.

In 28 l. c. s'a intemplatu unu conflictu sangerosu pe teritoriulu de cérta dintre comun'a romanésca „Rebrisiora" si intre cea sasésca „Dumitra".

O multime de barbati au esitu cu saniele in teritoriulu amintitu pentru a-si aduce lemne si s'au resfiratu prin padure. Dupa catuva tempu sosesce o céta de Dumitreni inarmati cu pusci si insociti de o patrula de 5 gendarmi. Romanii nici nu apucasera a-si taiá lemne. Neavendu arme, au inceputu a se retrage cá se nu le cada vitele in manile Sasiloru, inse in acelu momentu gendarmii incepu a puscá dupa densii. Unu omu cade mortu, éra doui raniti. Asemenea a cadiutu mortu si unu calu. Mai multi ómeni se afla arestati.

Pare cà traimu in véculu de midilocu, candu ómenii erau mai puçinu pretiuiti decàtu canii, ba si decatu fierele. Tóta lumea de pe aici se intréba: Cum venn gendarmii in positia de a comitá pe Sasi in afaceri de natura privata? Din alu cui mandatu? Apoi cum vinu densii se pusce diu'a mare in ómeni nearmati? Noi nu credemu cà disciplin'a loru se le permita. Incidentulu, carele altucum a produsu sange reu si a iritatu spiritele din intregu tienutulu acesta, se afla sub pertractare competenta. Triste tempuri amu mai ajunsu! Despre cele ce voru urmá, vomu insciiutiá la tempulu seu.

Vederemo! Corespond.

Apelu!

Fratiloru! Dile amare traimu cu totii: feliu de feliu de dàri càtra statu, comitatu, comunitate, biserica si scóla, inpreunate cu cele mai ne-indurate esecutiuni — multime de urmari triste de a le usurariei si multe alte necasuri dilnice apasa umerii fiacaruia si ne despoia de dulceti'a vietiei. O scimu si o sentimu asta cu totii, cà-ci cea mai mare parte din poporatiune a ajunsu la sapa de lemnu abia póte se-si traga vieti'a de adi pe mane.

Pre langa necazurile si dorerile dilnice, ce ni le casiuna ómenii; mai sunt inse si altele cu multu mai grele: acele ce ni le casiuna elementele firesci, cum este de esemplu foculu, grindina, apa etc. Nu ori cine scie si sente urmarile furiei ataroru elemente, ori cine inse isi póte intipui ce insémna a te culcá omu cu stare, cu mésa si casa, cu granarie pline de bucate, ér' candu te scoli se te vedi despoiatu de totu binele avutu, abia cu hainele de pe tine si incunjuratu de copii-ti ne-ajutorati, cari iti sgribura de frigu, fara se ai unde-ii scuti si cu ce-i inbracá, iti lesina de fóme fàra se ai cu ce-ii inbucari, iti-peru dinaintea ochiloru fàra se le poti ajutorá, cà-ci intr'o clipita vr'unu elementu te-a facutu din omu cu staricica — cersitoriu, din omu cu casa si mésa — ajunsu pe ulitie si avisatu numai la ajutoriulu celoru milosi.

In asta stare vrednica de plansu se afla astadi multime de concetatieni de ai nostri de prin tienutulu de medilocu si din vestu alu partiloru ardelene, precum si de prin partile ungurene si banatiene, cà-ci apele de pe acolo au esundatu in lun'a trecuta si ii-a despoiatu mai de totu binele avutu. In acestu tempu greu de érna au ajunsu dara acesti nefericiti cu familiele loru pe ulitie, fàra casa si mésa, fàra se aiba ce mancá si cu ce se inbracá. Ei sunt avisati dara numai la ajutoriulu celoru milosi, cà-ci pe alta cale nu potu trai.

Fratiloru! In tóte partile ardelene, ba si afara de tier'a nóstra, s'au instituitu comitete, cari se colectese oferte pe sém'a acestoru nefericiti. Asia a facutu si inteliginti'a din Naseudu. Cá esmisi ai acestei inteligintie venimu se ve ceremu dara ajutorie pe sém'a miiloru de nefericiti de sub intrebare.

Fratiloru! Sariti in ajutoriu acestoru nefericiti, cà-ci semenii nostri sunt ei, cu ei locuimu in o tiéra, ba in cea mai mare parte de acelasi sange si de aceeasi lege sunt, ei cu noi! Sariti-le in ajutoriu, cà-ci legea Ddieésca si omenésca poftesce, cá celu ce póte se ajute pe celu nepotintiosu! Sariti-le in ajutoriu, cà-ci prin asta trebue se damu multiamita lui Ddieu, cà pe noi ne

scapa de atare nefericire! Sariti-le in ajutoriu, cà-ci pe toti ne póte ajunge atare sórte, si atunci càtu de bine ne va cadea ajutoriulu celoru milosi! Sariti-le in ajutoriu càtu de iute, cà-ci mari si grozave le sunt suferintiele! Sariti-le in ajutoriu càtu de puçinu, cà-ci si denariulu veduvei va fi bine primitu.

Ofertele in bani ori in bucate, care inca se voru preface in bani, se se tramita in Naseudu, la adres'a dlui Vasilie Popitianu, cassariu alu subsemnatului comitetu. Ofertele primite se voru inaintá la loculu destinatiunii pe cea mai potrivita cale si despre ele se va dá socotéla publica.

Naseudu in 16 Ianuariu 1880.

Gregoriu Moisilu m. p., vicariu. Vasile Popitianu m. p.

Josifu Mihalasiu m. p. Dr. A. P. Alessi m. p.

Jonu Ciocanu m. p.

Sciri diverse.

— (Parastasu.) In 17 Februariu st. n. a. c. diu'a trista aniversaria a repaosarei distinsului si prea meritatului barbatu romanu Ladislau Basiliu baronu de Popu, se va celebrá in biseric'a parochiala gr. cath. de aice, intru amintirea aceluia.

Cultulu divinu la care sunt invitati a participá stimatorii inaltului si multu regretatului defunctu, se va celebrá la 10 óre antemeridiane.

— (Jubileu.) Venerabilulu comerciante din locu d. Grigorie Mateiu si-au serbatu jubileulu seu de 50 ani ai carierei sale comerciale, dandu in sér'a de 26/7 a l. c. o cina stralucita in casele proprie, la care au fostu invitati preste 50 persóne din cleru si mireni, intre cari si vreo 6 neromani, colegi si amici de afacri ai jubilariului.

Escelenti'a Sa archiepiscopulu si metropolitulu Mironu Romanulu, inpreuna cu suit'a sa au onoratu ospital'a mésa a jubilariului cu inalt'a sa presentia si au pronuntiatu primulu toastu, caruia urmara altele mai multe. In decursulu serbarei, care durà pàna aprópe la 3 óre dupa mediulu noptiei, d. Grigorie Mateiu au primitu preste 84 telegrame de felicitare venite din Transilvani'a, Ungari'a, Austri'a si Romani'a.

A dou'a di Domineca in 8 Februariu jubilariulu nostru au primitu o deputatiune a gremiului comerciantiloru din locu, care subt conducerea d. J. Winkler, cá celu mai betranu, au datu espressiune celoru mai cordiale felicitari pentru colegulu loru.

— (D-lu Visarionu Romanu) directorele institutului de creditu si de economii „Albin'a“ si cassariu alu Comitetului centralu pentru ajutorarea inundatiloru a mai primitu dela Directiunea generala a theatreloru din Bucuresci urmatórea scrisóre:

— Bucuresci, 18/30 Ianuariu 1880. „Domnulu meu! Societatea Artistiloru Dramatici, voindu a veni in ajutoriulu nenorocitiloru inundati din Transilvani'a, a datu la 3/15 Ianuariu anulu curentu, in sal'a Theatrului Nationalu, o representatiune estraordinaria, alu carei venitu l'au destinatu usiorarei suferintieloru aceloru nenorociti.

Cu deosebita placere me grabescu, Domnulu meu, a ve inaintá miculu produsu alu acelei representatiuni in sum'a de lei trei sute cinci dieci si siése bani 30/00 Nr. 356, 30/00 rugandu-ve se bine voiti a primi acestu modestu ajutoriu pentru nenorocitii frati de peste Carpati, din partea Artistiloru nostri, cá o manifestare a simpathieloru ce nutrescu pentru Romanii din vecin'a tiéra.

Primiti ve rogu Domnulu meu asigurarea consideratiuniloru mele“.

Directorulu Generale alu Theatreloru.
Jon Ghica.
Secretariu: J. Vierosianu.

— (List'a Nr. 4) a contribuiriloru incurse la comitetulu subsemnatu, in folosulu inundatiloru.

Transportulu totalului din list'a Nr. 3 publicata in Nr. 7 a. c. alu „Observatoriului“ .	fl.	1187.90
Colecta in bucate si bani in cetatea Mediasiu asternuta prin Dionisiu Romanu	fl.	20.—
D. Dr. Ioanu Borcea, advocatu in Sibiiu	fl.	3.—
D. direct. sem. Ioanu Hanea .	fl.	3.—
D. Gregoriu Mateiu, comerciantu in Sibiiu	fl.	5.—
D. Dr. Ioanu Nemes, advocatu in Sibiiu	fl.	1.—
D. Petru Rosca, jude reg. in Sibiiu	fl.	3.—
Totalulu cu diu'a de astadi .	fl.	1222.90

Sibiiu, 10 Februariu 1880.

Comitetulu centralu pentru ajutorarea inundatiloru.

— (List'a Nr. 5) a contribuiriloru incurse la comitetulu subsemnatu, in folosulu inundatiloru.*)

Transportulu totalului din list'a Nr. 4 publicata mai susu	fl.	1222.90
Societatea artistiloru dramatici din Bucuresci cá produsu alu unei representatiuni estraordinare date la 3/15 Ianuariu a. c. in sal'a theatrului nationalu din Bucuresci, lei 356, 30 bani	fl.	160.34
Nicolau Petrescu, oficialu la institutulu „Albin'a“ in Sibiiu . . .	fl.	2.—
Josifu Popescu, oficialu la institutulu „Albin'a“ in Sibiiu	fl.	2.—
Romulu Petricu, oficialu la institutulu „Albin'a“ in Sibiiu . . .	fl.	2.—
R. G. Balasiu, oficialu la Institutulu „Albin'a“ in Sibiiu	fl.	1.—
D. administratoru protopopescu Moise Toma din Sibiiu, inaintédia o lista trimisa de càtra parochulu din Tilisc'a, D. Petru Juga cu urmatórele sume, colectate in numit'a comuna: Cass'a bisericésca gr. or. 5 fl., Cass'a comunala 5 fl., Joanu Josofu, parochu 50 cr., Petru Juga, parochu 1 fl., Stefanu Milea, notariu 1 fl., Vasile Juga, arendatoriu 1 fl., Avramu Florea 1 fl., Danielu Josofu, primariu 50 cr., Joanu Florea 20 cr., Pantilimonu Banciu 10 cr., Dumitru Craciunu 20 cr., Leontie Popa 20 cr., Joanu Popa 20 cr., Gligoru Raceu 20 cr., Nicolau Micleusiu 20 cr., Isaia Fracea 20 cr., Petru Rodeanu 30 cr., Simeonu Fracea 20 cr., Pavelu Banciu 20 cr., Joanu Nanu 10 cr., Joanu Banciu 20 cr., Stefanu Bratu 20 cr., Vasile Voicu 20 cr., Simeonu Fracea 10 cr., Achimu Munteanu 10 cr., Ilie Stanea 10 cr., Dionise Juga 20 cr., Joanu Necsia, invetiatoru 20 cr., George Bratu 20 cr., Dionise Stroe 10 cr., Avramu Porica 10 cr., Dumitru Florea 15 cr., dela mai multi 1 fl. 50, in totalu . . .	fl.	20.65
Dela d-lu Joanu Mihalyi si Dómn'a socie din M. Sziget	fl.	10.—
Totalulu cu diu'a de astadi .	fl.	1420.89

Sibiiu, 10 Februariu 1880.

Comitetulu centralu pentru ajutorarea inundatiloru.

— (Tolerantia magiara.) O scire alarmatóre, se scria din Brasiovu, au pusu in agitatiune de càteva dile spiritele poporatiunei de acolo si cu deosebire pe nu de multu infiintiat'a reuniune pentru teatru. Se istoriseste adeca, despre o ordonantia ministeriala, prin care Ungari'a intréga se va inparti in „districte artistice“ si cà relativu la Brasiovu s'ar fi dispusu, cá de aci inainte in acelu orasiu se se dea concessiune pentru representari teatrale numai esclusivu la societati de actori magiari.

Precum aflamu, dice „S. D. Tageblatt“ d. ministru de esterne n'au datu unu astfeliu de ordinu, care ar fi unu ce neobicnuitu chiaru si in tiér'a Hottentotiloru, au insarcinatu inse pe vice-comitele, cá acesta se comunice magistratului, cà dela anulu viitoru incolo nu va mai potea dá concessiune d. Dorn directorelui trupei teatrale germane.

— (Originea inpositului tutunului.) Tutunulu au fostu tacsatu in Franci'a, in favorulu tesaurului, dela anulu 1629; dar' numai dela anulu 1674 elu a devenitu unu privilegiu esclusivu cunoscutu subt numele de regie, care continua a esistá pàna la 1789 fàra intrerupere. Dar' inca inaintea Franciei imparatii Turciei si regii Persiei pusera inposite asupra tutunului. Napoleon I sciu se traga si elu unu bunu profitu din acésta planta poporala. In timpulu domniei sale, regi'a aducea anualu 14—15 milióne franci tesaurului. Pe timpulu lui Carolu X erá inpositulu asupra tutunului de 30 pàna la 40 milióne fr. pe anu. Dupa caderea lui Ludovicu Filipu, in 1848 venitulu crescuse inca si mai multu; elu erá de 60 pàna la 65 milióne. In fine dupa desastrulu dela Sedanu, receptele regiei versau anualu in cass'a tesaurului o suma de 200 milióne fr. si mai bine. („Curierulu finantiaru“.)

— (Cum s'au pacalitu unu falsificatoru de vinuri din Ungari'a.) Intr'o mare cetate ungurésca istorisesce diariulu „P. Hirlap“, nu de multu s'au facutu o cercetare rigorósa a vinuriloru falsificate cu fucsina. In pifniti'a bogatului comerciante cu vinuri Y. s'au aflatu 24 vase pline cu vinu, despre care s'au constatatu, cà ele sunt colorate cu fucsina. Politi'a au sigillatu vasele. Y. au luatu recursu la ministeriu de interne si crediendu cà processulu seu va durá mai multu timpu, si cà va fi decisu in favorulu seu, au vendutu vinurile pentru Germani'a. De astadata inse istetiulu Y. se insiela; forulu superioru au decisu caus'a fàra intardiare, in defavorulu speculantelui. Fiindu cà vinulu se tramisese dejá la Germani'a falsificatorulu âmplu 24 de vase cu vinuri de cele mai bune, isi procura intr'unu modu óre care o copia de pe sigillulu oficiului, sigilla vasele si se adressa càtra ministrulu de interne cu rogarea, cá se dispuna a se esaminá vinurile sale din nou, prin esperti din strainetate si in casu déca numai unulu din ei si-ar dá votulu, cà vinurile sale sunt falsificate cu fucsina, atunci, densulu cá pedépsa depune intréga sa avere miscatóre si nemiscatóre pe altariulu patriei. Ministrulu inse nu lua in considerare rogarea declarandu, cà espertii straini potu scii mai multu cá cei din tiéra, pentru densulu inse, numai parerea espertiloru indigeni este competenta, ergo vinulu trebue se fia versatu. Acésta se si intempla in presenti'a organeloru politienesci si asia, beutorii de vinu din Germani'a au beutu vinu falsificatu, in tempu ce clotianii si siórecii din pifniti'a lui Y. s'au potutu scaldá si si-au potutu stemperá setea cu vinurile cele mai bune.

— (Unu bazaru interesantu.) Inca in decursulu acestei luni se va arangea unu bazaru interesantu in Clusiu, in care damele cele tinere voru functioná cá vendietóre. Momentulu celu mai interesantu alu acestei intreprinderi filantropice va fi, cà tóte damele voru aparea inbracate in diferitele costume nationale din Transilvani'a. Activ'a presidenta a reuniunei, comtes'a Teleky s'au adressatu dejá càtra toti d-nii prefecti, precum si càtra persóne private cu rogarea a i procurá modele si ornamente pentru acele costume nationale, promitiendu cà celu multu dupa 8 dile ele voru fi inapoiate. Damele se voru fotografá in acele costume si apoi fotografiele precum si albumuri intregi se voru vinde in favorulu reuniunei, séu mai bine disu, in alu seraciloru pentru cari se va arangea acelu bazaru.

— (Tragicu.) Despre o intemplare tragica cetimu in diariele din Prag'a urmatórele:

Nefericitulu june August Pietsche lucrase in primele óre ale unei dupa amiadi la probele sale in laboratoriulu chemicu cu hydro-sulfatu si observa, cà incadrarea de argintu a ochilariloru sei se innegrise, formanduse sulfatu de argintu. Terminandu'si lucrarea voiá se isi curatie ochilari, spre care scopu elu si prepara o solutiune concentrata de cyan-caliu, cu ajutoriulu careia voiá se isi curati innegrit'a incadrare a ochilariloru sei. Nu multu dupa aceea se planse cà sufere de doreri la capu si cà va luá unu prafu musantu (Brausepulver.) Elu isi prepara intr'unu paharu o solutiune de soda, se duse se isi aduca prafu de tartaru, pe care apoi in locu se ilu puna in paharulu cu solutiunea de soda, ilu bagà in acela cu cyan-caliu, pe care ilu si beu. In momentulu de a depune paharulu, observa erórea comisa si spuse acésta vecinului seu de mésa, cu care traiá in relatiuni fórte intime. La inceputu acela credea cà glumesce, dar' vediendu pe Pietsche cà ingalbinesce, indata se convinse de contrariulu. Alergara iute dupa unu medicu din apropiare; nefericitulu espira inse inainte de a veni mediculu dicéndu: „Este prea tardiu, sunt perdutu.“

— (Invitare de abonamentu) la „Teologi'a dogmatica speciale“ prelucrata de Simeone Micu, prof. de teologi'a dogmatica in seminariulu metropolitanu din Blasiu. Opulu va constá din 34—35 cóle octavu mare. Pretiulu unui esemplariu brosiuratu va fi 3 fl. v. a., ér' pentru aceia, cari au cumperatu séu voru prenumerá si „Teologi'a fundamentale“ 2 fl. 50 cr. v. a. In pretiulu de 3 fl. sunt computate si spessele postali. Banii pentru esemplariele prenumerate se voru solví la primirea opului.

Blasiu, 29 Ianuariu 1880.

Tipografi'a seminariala.

*) Cuitarile sumeloru tramise la acestu comitetu voru urmá prin publicare in diariele de aici „Observatoriulu“ si „Telegrafulu romanu“. La cerere inse, sumele se voru cuitá si separatu.

Fondulu literatiloru magiari.

Esiste in tierile civilisate ale Europei o classe de ómeni, care fàra se aiba vreo alta positiune sociale, spre ex. de functionariu, de advocatu, preotu, professoru, medicu, technicu, proprietariu, industriariu, comerciante etc., traiesce numai din productele penei sale, in diverse ramuri ale cunoscintieloru omenesci. Acésta classa erá odinióra multu desconsiderata, mai tardiu ea fu temuta, adesea persecutata cu mare ura si batjocorita cá

classe de ómeni fàra capeteiu. Dupa lupte secularie, in fine literatii reusira a stórce dela lume, daca nu respectu sinceru, celu puçinu o consideratiune atribuita persóneloru. In staturi cá alu Franciei mai multi scriptori au fostu judecati de càtra poporu cá demni de a fi tramisi in parlamentu, éra pe altii insusi suveranulu ii chiamá in consiliulu seu. In secolulu alu 18-lea li se deschisera salónele cele mai stralucite a le capitalei, adeverata scóla a vietiei pentru bietii carturari ametîti de conversatiunile loru cotidiane cu mortii, cu cartile. Pe francesi au inceputu a'i imitá càtiva principi de ai Germaniei.

Nu asia la popórale semi-civilisate, unde daca literatii n'au vreo alta positiune sociale, vreo alta professiune, nici venitu siguru, potu se móra in tóte dilele de fóme, de frigu si golatate. Massele poporului nici nu visédia de literatura si de cultivarea sciintieloru; carturarii semi-docti afla, cà mai multa sciintia din càta o au ei, ar fi cu totulu de prisosu. Bogatii despretiuescu pe literati cá pe o classe de ómeni perde-véra, fàra positiune, sarantoci, fàra avere.

Intocma asia se intemplase cu literatii si la natiunea magiara. Dupa-ce s'a inmultitu numerulu loru, au realisatu planulu de a se formá in societate si a'si aduná ei insii unu fondu mare, din alu carui venitu se se ajute la nepotintia, la betranetie, candu nu voru mai potea lucrá, se mai traga si veduvele sau orfanii loru ceva pensiune. Fondulu literatiloru magiari a crescutu de càtiva ani incóce prea frumosu. Dupa bilantiulu dela 31 Dec. a. tr. acelasiu fondu s'a mai adaosu in semestrulu II cu 10,416 fl. Pàna acuma fondulu dà numai unu venitu de 11 pàna la 12 mii florini pe anu; elu inse merge crescèndu mereu. In anulu trecutu s'a datu ajutórie bunisióre: la unu auctoru infrantu de betranetie, la unele veduve si la mai multi orfani de ai literatiloru càteva mii; pentru curarea unoru literati bolnavi 225 fl., pentru o ingropatiune 80 fl.

Dela statu se dà si la fondulu acesta càte unu ajutoriu modestu; asia in a. t. 1900 fl.; dara partea cea mai mare din acelu capitalu se stringe si se asigura din colecte, din legate testamentarie, din asia numite cotisatiuni sau contribuiri platite de càtra membrii, pre càtu timpu se afla ei in stare de a studiá, lucrá si tiparí. Press'a magiara se folosesce de tóte ocassiunile spre a indemná si induplecá pe cei avuti, cá din diecile si sutele de mii aruncate pe obiecte de lucsu, pe cai si cani, in caletorii de placere, in carti si in alte jocuri de hasardu, se arunce càte o cója de 5—6 sute si pentru literati.

Bogatii inse intréba, cà de ce sunt buni asia numitii literati, cà-ci daca sciu carte multa, n'au decàtu se intre si ei in vreo functiune a statului, si daca nu sunt primiti la statu, se primésca servitiu pe la societati mari comerciali sau industriali, ori pe la particulari bogati, cá professori si mentori pentru baiati, cá deregatori, provisori, comptabili pe la curti boieresci; in fine plutocratii aru mai potea adaoge, cà doctorii in sciintie si litere, scriptorii cei mai buni si publicistii cei mai ageri de ce se nu póta fi se chialari pe la ospetàrii, marqueri pe la cafenele, usieri, portari. Asia judeca plutocratii, si intru adeveru ei aru avea cuventu, daca s'aru potea laudá cu unu chialariu dr. in sciintiele exacte, bucatariu dr. in chemia, asternatoriu si servitoriu la mésa dr. in filosofia, provisoru (ciocoiu) de curte, dr. in drepturi, intendante preste cai dr. in medicina si chirurgia; éra fal'a plutocratului ar fi cu atàtu mai justificata façia cu cei de classea lui, daca din acei doctori ar mai si avea numele de Homeru, Herodotu, Aristoteles, Plato, Cicero, Virgiliu, ori macaru Corneille, Racine, Molière, Herder, Schiller, Göthe.

Multe se mai potu in lume din càte s'au intemplatu si au trecutu; numai acésta un'a nu se mai póte, cá sciinti'a cea adeverata, cá Minerv'a si Apoline se mai mâture in casa si in curte, se siédia pe capr'a trasurei alaturea cu cocierii. Numai unu poporu cadiutu cu totulu va mai suferi in sinulu seu, cá sciinti'a si virtutea se amble la cersite cu desagii de a umeru.

Campulu sciintieloru se deschide dintr'o epoca int'alta totu mai vastu, indefinitu. Dela cele mai multe ramure din sciintia se astépta folóse practice pentru omenime. Urmarea este cà ele nu mai potu fi tractate de càtra dilettanti, ci trebuei cá o parte din ómenii invetiati se'si devotedie tóta viéti'a loru la càte una multu doue specialitati. S'au trecutu acelea timpuri, candu de ex. in tierile nóstre càte unu ieromonachu din vreo monastire bogata se ocupá numai de sciintia, sau candu statulu avea mai multe asia numite sinecure bogate, functiuni fóra nici-unu servitiu, pe care càte unu rege intieleptu le dá la ómenii invetiati. Sciinti'a, mai multu cá ori-care alta activitate omenésca, cere se fia cu totulu scutita de grijile vietiei.

Conversatiune in limb'a magiara.

(Urmare si fine.)

Amu fostu decisi se curmamu cu Nr. 9 conversatiunile acestea si se damu locu la altele, totu literarie; ne veni inse invitare dela o parte, din care amu fi asteptatu mai puçinu, cá se nu le curmamu asia curendu, din causa cà se afla multime de ómeni, nu numai romani si germani, ci si dintre magiari, cari credu pana acumu in unitatea dialectului magiaru, cá si cumu sunt convinsi, cà fia-care din ei s'au nascutu numai din càte una mama. Daca ar fi auditu bunii nostrii ardeleni macaru numai cum vorbesce ramur'a poporului magiaru cunoscuta in Ungari'a sub nume de Paloczok, sciu cà nu ti-ar mai vorbi de unu dialectu unicu. Departe se fia cá se sustînemu cu acésta, cà gintea magiara ar simti necessitatea se'si mai cultive inca si unu altu dialectu, buna-óra precum s'a intemplatu la gintea germana si la cea slava; sunt neasemenatu mai puçini magiari in lume, de càtu se aiba trebuintia, fia si numai de doue dialecte. Ceea ce constatamu aci este numai, cà dialectulu magiaru alesu si destinatu de càtra carturarii poporului cá se le fia de limba nationale comuna la toti, trebue se 'lu invetie cu totii in scóle, din carti, din conversatiune cu ómeni literati, se 'lu audia de la catedra, din ambonu, tribuna si scena, pentru-cá se'lu póta vorbi si scrie intocma; éra daca nu'lu voru invetiá cu totii, atunci va vorbi si scrie fia-care numai jargonulu seu maternu. S'ar cere spatiu multu cá se producemu tóte limbile materne ale poporului magiaru dupa regiuni si districte; asia vomu dá locu inca numai la unu jargonu, asia precum ilu vorbescu magiarii curati in càteva comitate si anume in comit. Zala, in care isi avuse si Franciscu Deak mosii'a sa.

Fragmentele din scrisórea unui hotiomanu, care se plange cà nu mai póte trai din furtu si róga pe altulu, cá se'i ajute la vreo functiune, la o banca sau si la statu. Acelu romanu care ar simti placere se traduca acea scrisóre bine, in limb'a magiara cea cultivata, o póte aflá intrega in „Borszem Jankó“ Nr. 5 din a. c. si in acelu casu va meritá se fia premiatu cu unu dictionariu ungurescu.

„Tée-tu tek éet, az ember azt veszi éeszre, ho véege az féekéezkóomárságnak az béegyoókás velágon; azér kő hivataó után néeznyi.

Hallottam, ho fődhiteeintézetnée az héevatalos állások egürütek, ho vallamellik tisztviselő egszökött az munka ellü. Mán éen nem féellek az munkátu, ha mingyá egéesz naponta péezt kéek is oóvasnyi.

Az mi az szorgalmatosságot illettye, bennem fölig van a. E loó se bir annyit doógozni, mint éen, ha egindull bennem az joó véer; kevált ha melléekes csavaréentásra van kilátás. Hárony va néegy ember munkáját ollan könnyen eevéegzemi eg se kottyan, aztánnéek eg se szökök, ammééeg munkát tallállok és az fáraccságot az péez kifuttya.

Azéer fordullok ollan veláglátott uri emberhő, mint az Csicseri uram, ho utaséeccson, mezenre kéek folamonnyi, ho az fődhiteeintéezet hivataóba béejusséek az illen tisztesséeges bőcsülletes ember. Ha utba igazéet, nem leszek hálátlansággaa eránta és egigéerem, ho ha szomszéecságba kerüllök laknyi, akár az sövéenyre akaszhattya a füstött sunkáját, méeg ottand se vesz el a. Inkább az magaméet lopaton ee.

Ho pedéetiglen ögyes ées szorgalmatosságos ember vaok, kitecczik abbu.

Elöször, ho sohase hattam eelopnyi a magaméet.

Másocczor, enkábbast máséet vüttem ee, ha lehetett.

Harmacczor, ho kujcs néekün is bele tok nyunyi az vertajmkasszába, mer hán dücseköddées néekün legyen mondaa: Muschlberger Náthán és Hagelfresser Joél szomszéedok vertájm kasszáját az csalit allat u kifordéetottam, mint a hurkabéelléeséet.

Negyecczer, a csömörgi vásáron tavaa nyáron ecczerre kéet kurvanyás-czifra szürt emeléentettem toa.

Ötöcczör, az fijajim is egtanéettottam az mesterséegemre, ezek is segéethetnek az hivataóban.

Hatocczor, ecczer se szöktem eg az vármegye szógálottyábu, pedéetiglen kenyerem javát ot faatam le.

Tisztesséeges pofám ábrazattyát szeméellesen egmutatnám ha zsoódéerom engennée; mán csak egmondom u min van: aproószentek naptyán réegi szokás tekéenteséebü baltafokávaa korbacsoótuk eg emmást az magagyütt kocsmájába ées az falu éerdemes kanásza akkorásat lappéentott az balta laptyávaa az kéeves tetemömre ho mingyá billencsre át az széeső bal lábam. Devecserbe kőne gyalogoónyi az vasuthoó, de mondom, ha nem tok; azér is szeméellesen most az ecczer uem mutatom eg magamat, hanem eeküdöm az potográpiámat rámástu. Tunnyi valoó dolog, ho a csutarám hasára vaok potografféerozvaa, pedéetiglen valaóságos kezejim ujjai miatt; hán csak ollanformán, ho vettem az Mátyás tóttu egy éekes szavu kolompot, egesseg e bágyog tökört az csömörgi vásáron, ebü a tökörbü szemléetem eg az éen deeványos pofámat ées az éen pöcséetviakszos nyelü kusztárom derágaéelü pöngéejéevel u ráfaragtam az csutorám hasára tiszteséeges kéepem máslássát, ho méeg az Bodri kutyám is egismeri rajta az gazdáját.

Tisztöllöm az othonvaloókat, csoókoótatom az kis Jankoót

Kanyaroó Vendee
hivataó kereső féekéezkoómár Bikacson.“

Éca, totu asia scriu si romanesce toti acei carturari romani, cari se inchina orbesce la provincialismi, la gerguri locali, la cuvente straine cunoscute numai in tînutulu de unde se tragu sau pe unde locuescu ei, adópta si forme gramaticali barbare, sau cu totulu invechite, obsolete, ne mai cunoscute la immens'a maioritate a natiunei, si nu se potu convinge de imperiós'a necessitate de a unificá limb'a, cá se avemu o singura limba nationale. Se luamu aci cá de exemplu numai press'a periodica. Daca scrie vreunu diariu romanescu bine, la intielesu si frumosu, apoi scrie „Romanulu“. i se intempla inse si chiaru acelui organu de publicitate cá se traduca din romanesce totu in romanesce din unele diarie si din corespondentie ce'i vinu de a dreptulu. Se intempla inse adesea, cà redactiunile pe langa cea mai buna vointia, despera de a poté traduce si decopiá, éra urmarea este cà le arunca in maculatur

Se prea intielege, cà scopulu sublimu si salvatoru cere studiu, lectura multa, exercitiu necurmatu, ochiu ageru, petrundietoriu. Intr'aceea asupra limbei nóstre vomu continua conversatiunile din anulu trecutu luandu de substratu pe càtuva timpu chiaru dictionariulu-proiectu, elaboratu de A. T. Laurianu si J. Maximu sub auspiciele Academiei.

Pretiurile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

10 Februariu in Sibiiu:

Grâu, dupa cualitati	1	hectolitru	fl. 8.40—9.40
Grâu, amestecatu	1	„	„ 6.90—7.90
Secara	1	„	„ 5.40—5.80
Papusioiu	1	„	„ 4.90—5.30
Ordiu	1	„	„ 4 20—4.60
Ovesu	1	„	„ 2.90—3.30
Cartofi	1	„	„ 1.60—2.—
Mazare	1	„	„ 6.——7.—
Linte	1	„	„ 11.—12.—
Fasole	1	„	„ 6.——7.—
Lardu (slanina)	50	Kilogram.	„ 28.—30.—
Untura (unsóre topita)	50	„	„ 28.—28.50
Carne de vita	1	„	„ 42--46
Oua 10 de			—.35

Cursulu bursei din Vien'a si Pest'a

in 12 Februariu st. n.

	Vien'a	*Pest'a*
Rent'a de auru	101.85	100.70
I emissiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orientalu ung.	—.—	78.50
II emissiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orient. ung.	98.75	93.—
Oblig. de statu dela 1876 de ale drumului de feru orient. ung.	81.25	81.50
Inprumutulu drumuriloru de feru ung.	117.50	117.50
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamentului	89.50	89.25
Obligatiuni ung. cu clausul'a de sortire	—.—	85.—
Obligatiuni urbariale temesiane	88.—	88.—
Obligatiuni urb. temesiane cu clausul'a de sortire	—.—	86 75
Obligatiuni urbariale transilvane	88.—	86.25
Obligatiuni urbariale croato-slavone	90.—	—.—
Obligatiuni ung de rescumpararea diecimei de vinu	90.75	90.50
Datorie de statu austriaca in chartie	70.50	70.30
Datoria de statu in argintu	71.55	71.50
Rent'a de auru austriaca	84.70	84.50
Sorti de statu dela 1860	129.50	130.—
Actiuni de banca austro-ung.	839.—	839.—
Actiuni de banca de creditu ung.	301.—	299.50
Actiuni de creditu aust.	272.75	272.—
Sorti unguresci cu premii	—.—	117.—
Argintu	—.—	—.—
Galbini imper.	5.53	5.47
Napoleondorulu	9.35	9.35
100 marce nemtiesci	57.70	57.70

„ALBIN'A“

Institutu de creditu si de economii in Sibiiu.

Domnii actionari ai Institutului de creditu si de economii „Albin'a“ se invita prin acésta in vîrtutea §. 19 alu statuteloru societatii la

A VII adunare generala ordinara,

care se va tînea la Sibiiu in **19 Martiu** 1880 stil. nou, inainte de amédi la 10 óre in cas'a institutului (strad'a Baier Nr. 1).

Obiectele.

1. Raportulu Directiunei asupra gestiunei anului 1879, bilantiulu acelui anu si raportulu comitetului de revisiune.
2. Ficsarea dividendeloru.
3. Distribuirea sumei destinate pentru scopuri de binefacere.
4. Ficsarea pretiului marceloru de presentia.
5. Alegerea a doui membrii de Directiune in sensulu §. 36 din statute.

Domnii actionari, carii in sensulu §§. 22. 23 si 24 din statutele societatii voiescu a participá la adunare in persóna séu prin plenipotenti, sunt rogati a-si depune la cass'a institutului actiunile loru si eventualu dovedile de plenipotentia celu multu pàna in 16 Martiu 1880 stilulu nou dupa amédi la 6 óre.

Sibiiu, 27 Ianuariu 1880. (3) 3—3

Directiunea institutului.

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**

Tipariulu lui **W. Krafft.**